

Standpunten Ocan, IOT en SMN n.a.v. conceptbrief ministers SZW, VenJ en BZK - April 2021

Wij dringen aan op beëindiging van het koppelen van data over 'afkomst' aan data over criminaliteit, door de overheid. Behoudens uitzonderingen (bijv. onderzoek naar 'hogere pakkans voor bepaalde groepen').

Tot die tijd dringen wij aan op een zo compleet mogelijke uitleg bij álle communicatie over criminaliteit en 'herkomstland'. NB: onze voorstellen veranderen niets aan de manier waarop nu naar afkomst wordt ingedeeld op andere terreinen dan criminaliteit (zoals arbeidsmarkt). Hieronder lichten wij één en ander verder toe.

Ons toekomstbeeld: Koppel data over afkomst en data over criminaliteit niet langer aan elkaar.

De brief van de ministers geeft geen inzicht in de noodzakelijkheid van de huidige koppeling van van data over 'afkomst' aan data over criminaliteit. Tijdens géén van de voorbereidende gesprekken met overheidsinstellingen is duidelijk geworden hoe de koppeling noodzakelijk zou zijn voor beleidsdoelstellingen of voor onderzoek. Is de koppeling van data over afkomst en criminaliteit noodzakelijk voor het bereiken van 'evenredige posities' in de arbeidsmarkt of in het onderwijs? Zo ja, dan dringen wij aan op een onderzoek naar instemming van betreffende groepen, voor dit gebruik van 'afkomst'-data. Dit is overigens voorgeschreven in mensenrechtelijke normen.

Zonder 'afkomst' als startpunt voor onderzoek kom je niets tekort. Je kunt immers per 'criminogene risicofactor' - zoals schooluitval of taalachterstand - altijd nog testen of die relatief méér voorkomt onder bepaalde 'afkomstgroepen'. Op die wijze ligt de nadruk niet langer op verschillen tussen 'groepen' maar op overeenkomsten en de universaliteit van risicofactoren.

En ook dan heb je als overheid aanzienlijk meer data nodig om bruikbare conclusies te trekken.

Tot die tijd: Als de overheid criminaliteitscijfers tóch indeelt naar 'afkomst', benoem dan alles.

In de brief van de ministers voor SZW, VenJ en BZK lijkt ons voorstel hierover (ten dele) te worden geaccepteerd. In de brief wordt gesproken over het vermelden van mogelijke achtergrondfactoren die verklarend zijn voor crimineel gedrag. En vermelding van doelstellingen van de overheid voor het praten en rapporteren over criminaliteit en 'afkomst'. Ook de laatste rapportage van CBS is al veel completer dan vele andere presentaties van de cijfers.

Op welke aanpassingen dringen wij verder aan? Onder andere:

1. Presentatie van 'naakte' cijfers geheel beëindigen (o.a. op Statline en in de gebruikelijke tabellen). Ze voegen niets toe.
2. Laat altijd het 'zelfstandig verklarende effect' van 'afkomst' zien met behulp van regressie-analyses/multivariate analyses. Vermeld hierbij altijd alle -in literatuur genoemde- risicofactoren waarvoor niet is gecorrigeerd en/of waarvoor géén data beschikbaar zijn. Bijvoorbeeld de lijst van 127 risicofactoren van Boutellier e.a. (2008).
3. Voeg nieuwe data toe aan de analyses, voor risicofactoren waarvoor momenteel nog geen data bestaan. Bestaande data-sets zijn niet afdoende om speculatie te bestrijden.
4. Leg elke keer uit op welke manier de koppeling tussen 'afkomst'-data en criminaliteitsdata noodzakelijk (kunnen) zijn voor beleid en hoe de koppeling noodzakelijk is geweest in het verleden.
5. Laat de mensenrechtelijke afweging zien tussen 'noodzaak' en 'negatieve effecten'. Doe wat met de adviezen en zorgen die geuit zijn door o.a. ECRI en het College voor de Rechten van de Mens. Een goede afweging omvat o.a. kennis over de wijze waarop de overheidscommunicatie door burgers wordt opgevat/begrepen. Kennis die na tientallen jaren nog steeds ontbreekt.
6. Koppel 'criminaliteit' niet langer aan 'integratie'. Als het doel is om neutraal, objectief onderzoek te doen naar correlaties tussen criminogene risicofactoren en crimineel gedrag is het label 'integratie' vooringenomen en manipulatief.

Kortom, een nieuwe norm: als je 'afkomst' er bij haalt, leg dan zo volledig uit waarom. Elke keer.